

בס"ד, י"ח תשרי התשפ"ו

זבחים כ"ו – דיני מיקום הבהמה והכהן בעבודה, ונתינת דם שלא במקומה

שאלות:

1. כבשה שנשחטה פרכסה ורגליה יצאו החוצה מהעזרה, חייבים לחתוך את רגליה לפני קבלת הדם?

דין בהמה שעומדת בחלקה מחוץ לעזרה

אגב הדיון בסוף הדף הקודם על דברי רבי זירא (שכל עבודות הקורבן צריכות להיעשות כשהבהמה תמימה), הגמרא מביאה את דברי רבי אמי בשם רבי אלעזר, לגבי בהמה שעומדת בפנים ורגליה בחוץ.

○ בירור הדין:

- הגרסה הראשונית הייתה: "חתך (את הרגליים) ואחר כך שחט – כשרה", והמטרה היא למנוע מדם פסול (שברגליים שבחוץ) להתערבב בדם הכשר שבמזרק. הגמרא מקשה: הרי הוא מקריב בעל מום!
- לכן, הגמרא מציעה גרסה מתוקנת: הבהמה נשחטה כשהייתה כולה בפנים, ורק אז יצאו רגליה החוצה. במקרה הזה, אם חתך את הרגליים ורק אז קיבל את הדם – כשרה. אבל אם קיבל את הדם ואז חתך את הרגליים – פסולה.
- סתירה מדברי רבי זירא: הגמרא מקשה על הגרסה המתוקנת מדברי רבי זירא בסוף הדף הקודם, שאמר שהטלת מום בבהמה (חיתוך הרגליים) בין שחיטה לקבלה פוסלת את הדם.
- רב חסדא בשם אבימי מתרץ שלא מדובר בחיתוך מלא היוצר מום, אלא בחיתוך בבשר בלבד "עד שמגיע לעצם".
- ניסיונות להוכיח הלכות צדדיות: מכך שלמדנו ש"קיבל ואחר כך חתך – פסולה", משמע שדם האיברים שבחוץ (ברגליים) פוסל את דם הנפש של הקבלה.
- האם מכאן נלמד שדם המובלע באיברים נחשב דם (ולא רק "מים בעלמא"), ולכן יש לחייב עליו כרת? הגמרא דוחה: אולי הפסול הוא משום "שמנונית" הבשר הראויה לאכילה, שנפסלת ביציאתה מחוץ לעזרה, נבלעת בדם הרגל, יוצאת דרך השחיטה ופוסלת את הדם שבמזרק.
- אם ככה, האם מכאן נלמד שבשר קדשים קלים שיצא לפני זריקת הדם נפסל, למרות שבסופו של דבר נאכל בכל העיר (וזו מחלוקת אמוראים בדף פ"ט)? הגמרא דוחה: אולי דינו של רבי אלעזר נאמר רק על קדשי קדשים.
- ראיה מברייטא: הגמרא מביאה ברייתא המפרטת מספר הבדלים בין קדשי קדשים (שחיטתם בצפון) לקדשים קלים (שחיטתם בכל העזרה), ודנה במקרים שונים של שחיטה וקבלה כשהכהן לא עומד במקום הנכון (ורש"י מביא את המקורות לכל הדינים). לענייננו, הברייטא קובעת:

- בהמה של קדשי קדשים ש"פירכסה" ויצאה מהצפון לדרום וחזרה – כשרה (כי הדרום עדיין נחשב בתוך העזרה).
- אבל בהמה של קדשים קלים שפירכסה אחרי השחיטה ויצאה מחוץ לעזרה וחזרה – פסולה. מכאן לכאורה ראייה שבשר קדשים קלים שיצא – נפסל. **אבל הגמרא דוחה גם את הראייה הזו: אולי הפסול גם כאן הוא רק באימורים (אליה, יותרת וכו') שיצאו וחזרו, שדינם כקדשי קדשים.**

2. יצחק כהן נאלץ לעמוד על סולם כדי לשחוט קורבן קדשי קדשים. האם השחיטה כשרה?

דיני שחיטה וקבלה כשהבהמה או הכהן לא על הקרקע

הגמרא מביאה סדרת שאלות ששאל אביו של **שמואל** את בנו בדיני מיקום העבודה.

○ השאלות והתשובות:

- **היא בפנים ורגליה בחוץ:** מה הדין? **שמואל** עונה תשובה נכונה שפסול לשוחטה, כי נאמר **"וְהִבְיֵאוּם לְדִ"** – עד שתהא כולה בפנים.
- **בהמה תלויה באוויר ושוחט על הקרקע:** כשר. אביו מתקן: טעית, בקדשי קדשים צריך "שחיטה על ירך" המזבח, כלומר צמוד אליו.
- **שוחט תלוי באוויר ובהמה על הקרקע:** פסול. אביו מתקן: טעית, הדרישה "על ירך" נאמרה על הבהמה, לא על השוחט.
- **כהן תלוי באוויר ומקבל את הדם:** כשר. אביו מתקן: טעית, "אין דרך שירות בכך".
- **בהמה תלויה באוויר ומקבל על הקרקע:** פסול. אביו מתקן: טעית, הדרישה "על ירך" נאמרה רק על שחיטה, לא על קבלה.

○ שיטת אביו:

- בקדשי קדשים, כל המקרים פסולים, חוץ מ"שוחט תלוי" (שכשר, כי הדרישה "על ירך" נאמרה על הבהמה ולא על השוחט). **אביו** חולק על **אביו של שמואל** ופוסל "בהמה תלויה כשהמקבל על הקרקע", כי לשיטתו "אוויר צפון לאו כצפון דמי".
- בקדשים קלים, כל המקרים כשרים, חוץ מ"כהן תלוי שמקבל" (כי "אין דרך שירות בכך").

○ שיטת **רבא** (שזהה לשיטת **אביו של שמואל** שלא פירט בקדשים קלים): **רבא** חולק על **אביו** וסובר ש"אוויר צפון כצפון דמי". לכן:

- "בהמה תלויה ושוחט" פסול רק בקדשי קדשים (כי צריך "על ירך").
- "כהן תלוי ומקבל" פסול תמיד, (כי "אין דרך שירות בכך").
- שאר המקרים כשרים.

○ **רבי ירמיה** שואל את **רבי זירא** מה הדין אם הכהן עומד בפנים ושערו בחוץ. **רבי זירא** עונה לו: כשם שהבהמה צריכה להיות כולה בפנים, כך גם הכהן. המקור הוא מהפסוק **"בְּבָאִם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד"** – עד שיבוא כולו לאוהל מועד.

3. ראובן כהן זרק בטעות את דם החטאת למטה מחוט הסיקרא. האם בעל הקורבן יצא ידי חובתו?

נתינת דם שלא במקומו על המזבח

המשנה קובעת שאם נתנו את הדם במקום הלא נכון על המזבח (למשל, על הכבש במקום על היסוד, או למעלה במקום למטה), הקורבן פסול, אבל אין כרת באכילתו.

- **שיטת שמואל: שמואל מסביר:** "הבשר פסול, אבל בעלים נתכפרו". כלומר, הפסול מתייחס רק לבשר, שאסור באכילה, אבל הבעלים יצאו ידי חובת הקורבן.
- **מקור הדין:** הוא לומד את זה מהפסוק "**וְאֲנִי נֹתְתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר**" – ברגע שהדם הגיע לכל מקום על המזבח, הכפרה חלה. ההקפדה על המיקום המדויק נועדה רק להתיר את הבשר באכילה.
- **הקושיה על שמואל: הגמרא מקשה** ממשנה אחרת, שאומרת שבמקרה כזה, אם נשאר דם בצוואר הבהמה, "יחזור הכשר ויקבל" ויתן במקום הנכון. אם הכפרה כבר חלה, לשם מה נדרשת זריקה נוספת? הרי לא קיים מצב שזריקה לא מכפרת אבל מתירה את הבשר באכילה.
- **תירוץ ראשון:** הגמרא מתרצת שהמשנה המצריכה זריקה נוספת עוסקת במקרה שהנתינה הראשונה נעשתה על ידי אדם הפסול לעבודה.
- **קושיה על התירוץ: הגמרא מקשה:** אם כך, הדם היה צריך "להידחות"! הרי ממשנה אחרת ניתן לדייק לכאורה שאם אדם פסול קיבל את הדם, ניתן לתקן, אבל אם הוא זרק – הדם נדחה ולא ניתן לתקן.
- **תירוץ שני:** הגמרא מסבירה שהפסול ב"זרקו" לא נובע מכך שהדם נדחה, אלא בגלל מחשבת פיגול (חוץ לזמנו וחוץ למקומו) שהייתה בזריקה.
- **קושיה על התירוץ השני: הגמרא מקשה:** מדוע הדבר שונה בקבלה? וחוץ מזה, הרי **רבא** קבע שמחשבת פוסלת רק כשהיא נעשית על ידי אדם הראוי לעבודה ולא אדם פסול, ובמקום הראוי לעבודה!
- **תירוץ סופי:** הגמרא מסכמת שאכן, גם אם אדם פסול קיבל או זרק במחשבת פיגול, ניתן לתקן על ידי כהן כשר. המיעוט במשנה הוא שאם אדם שראוי לשחוט (כגון זר) שחט במחשבת פיגול, אז אין תקנה, כי מחשבתו מפגלת. המשנה באה להשמיע לנו שמחשבת אדם פסול פוסלת רק בשחיטה, אבל לא מקבלה ואילך, כפי שאמר **רבא**.
- בסוף הדף, הגמרא מקשה על **שמואל** מברייטא שעוסקת במחשבת פיגול, שממנה משתמע לכאורה ש"הנתינין למעלה שניתנו למטה" וכדומה לא נחשבים כנתינה על המזבח.

הגמרא תמשיך לדון בכך בדף הבא.